"मूलपत्रे शरीराये फलशाखाधिरूढकम् । त्वक्पुष्पं वल्कलैव शाकं दशविधं स्मृतम्" इत्युक्तेषु ७वल्लादीनां पत्रादिषु न० । तत्र १मूलं मूलकादेः । २पत्रं माषकादेः । ३शरीरं वंशादेः । ४पर्यं वेत्रादेः । ५फलं कुष्माण्डादेः । ६शाखं उत्पलादेः । ७अधिरूढं नालास्त्रिमल्लादेः । ८त्वक् मातुलुङ्गादेः । ९पुष्पं कोविदारादेः । १०वल्कलं लवलीदेः । भावप्र० अन्यमोक्तं यथा "पत्रं पुष्पं फलं नालं कन्दं संस्वेदजं तथा । शाकं षड्विधमुद्दिष्टं गुरु विद्याद्यथोत्तरम्" । "प्रायः शाकानि वर्षाणि विष्टम्भीनि गुरूणि च । रूक्षाणि बहुवर्चांसि कुष्ठविष्मादकानि च । शाकं भिनत्ति वपुरस्थि निकृन्ति नेत्रम् वर्चं विनाशयति रक्तमपापि शुक्रम् । प्रज्ञाक्षयं च कुरुते पतितस्य नूनम् कृन्ति स्मृतिं मतिमिति प्रवदन्ति तज्ज्ञाः" । दीपभेदे भवुस्तु० १२१ अ० तत्प्रमाणाद्युक्तं यथा

"शाकद्वीपस्य वक्ष्यामि यथावदिह निश्चयम् । कथ्यमानं निबोधध्वं शाकं दीपं द्विजोत्तमाः ! । जम्बूद्वीपस्य विस्ताराद्द्विगुणस्तस्य विस्तरः । विस्ताराद् द्विगुणश्चापि परीणाहः समन्ततः । तेनाहतः षडष्टोऽयं द्वितीयो लवणोदकः । तत्र पुण्या जनपदा चिराद्य जियते जनः । कुत एव च दुर्भिक्षं क्षयातेजोयुतेष्विह । तत्रापि पर्वताः शुभ्राः सप्तैव मणिभूषिताः । शाकद्वीपादिषु स्थेषु सप्त सप्त नगाख्यिषु । कल्पावताः प्रतिदिशं निविष्टाः पर्वतोत्तमाः । रत्नाकराद्रिनामानः सानुमन्तो महाचिताः । समोद्दिताः प्रतिदिशं द्वीपविस्तारमानतः । उभयत्रावगाढौ च लवणक्षीरसागरौ । शाकद्वीपे तु वक्ष्यामि सप्त दिव्यान् महाचलान् । रैवतैर्मन्दरैर्युतः प्रथमो मेरुरुच्यते । प्रागायतः स सौवर्णः उदयो नाम पर्वतः । तत्र मेघास्तु दृश्यन्ते प्रभवन्त्यपयान्ति च । तस्यापरेण समहान् जलधारो महागिरिः । स वै चन्द्रः समाख्यातः सर्वौषधिसमन्वितः । तस्यास्तिलसुपाहस्ते वायवः परमस्तुतम् । नारदो नाम चैवोक्तो दुर्गशैलो महाचितः । तस्यापरौ सुतस्तस्मो पूर्वं नारदपर्वतौ । तस्यापरेण समहान् ग्रामो नाम महागिरिः । तत्र ग्रामत्वमापन्नाः प्रजाः पूर्वमिमाः किल । स एव दुन्दुभिर्नाम ग्रामपर्वतसन्निभः । शब्दस्तस्य पुरा तस्मिन् दुन्दुभिस्ताडितः सुरैः । रत्नमालान्तरमयः शाल्मलीवालरावतत् । तस्यापरेण रत्नतो महानस्तोगिरिः स्मृतः । स वै सोमक इत्युक्तो देवैर्वलाहतं पुरा । अमृतस्याहृतस्येव मातुरर्थे महात्मना । तस्यापरे चाग्निकेयः समनाश्चैव स स्मृतः । हिरण्याक्षो वराहेण तस्मिन् शैले निसूदितः । आग्निकेयात् परो रम्यः सर्वौषधिनिषेवितः । विभ्राजस्तु समाख्यातः स्फाटिकस्तु महान् गिरिः । यस्माद्विभ्राजते वह्निर्विभ्राजस्तेन स स्मृतः । सैवेह केशवेत्युक्तो यतो वायुः प्रवाति च । तेषां वर्षाणि वक्ष्यामि पर्वतानां द्विजोत्तमाः । शृणुध्वं नामतस्तानि यथावदनुपूर्वशः । द्विनामान्येव वर्षाणि यथैव गिरयस्तथा । उदयस्योदयं वर्षं जलधारेति विश्रुतम् । नाम्ना गतभयं नाम वर्षं तत् प्रथमं स्मृतम् । द्वितीयं जलधारस्य सुकुमारमिति स्मृतम् । तदेव मैत्रिरं नाम वर्षं तत् परिकीर्त्तितम् । नारदस्य च कौमारमेव च सुखोदयम् । ग्रामपर्वतवर्षं तदमीषामिति स्मृतम् । आनन्दमिति प्रोक्तं तदेव मुनिभिः शुभम् । सोमकस्य शुभं वर्षं विश्रुतं कुसुमोत्तरम् । तदेवाग्नितमित्युक्तं वर्षं सोमकसंज्ञितम् । आग्निकेयस्य मैनाकं चेमकस्यैव तत् स्मृतम् । तदेव ध्रुवमित्युक्तं वर्षं विभ्राजसंज्ञितम् । द्वीपस्य परिणाहस्य सुखदीर्घमेव च । जम्बूद्वीपेन संख्यातं तस्य मध्ये वनस्पतिम् । शाको नाम महावृक्षः प्रभाकरसमप्रभः । एतेषु देवगन्धर्वाः सिद्धाश्च सह चारणैः । विहरन्ति रमन्ते च इच्छमानाश्च तैः सह । तत्र पुण्या जनपदाश्चातुर्वर्ण्यसमन्विताः । तेषु नद्यश्च सप्तैव प्रतिवर्षं सप्तसप्तगाः । द्विनाम्ना चैव ताः सर्वा नद्यः सप्तविधा स्मृताः । प्रथमा सुकुमारीति नद्या शिवजला शुभा । सुनितम्ना च नाम्नैषा नदी सम्परिकीर्त्तिता । सुकुमारी तपःसिद्धा द्वितीया नामतः सती । नन्दा च पावनी चैव तृतीया परिकीर्त्तिता । शिविका च चतुर्थी स्यात् द्विविधा च पुनः स्मृता । इक्षुश्च पञ्चमी ज्ञेया तथैव च पुनः कुहूः । वेणुका चामृता चैव षष्ठी सम्परिकीर्त्तिता । सुलता च गभस्ती च सप्तमी परिकीर्त्तिता । एताः सप्त महाभागाः ! प्रतिवर्षं शिवोदकाः । भावयन्ति जनं सर्वं शाकद्वीपनिवासिनम् । अभिगच्छन्ति तावान्या नदनद्यः सरांसि च । महोदधिपरिज्ञाता यतो वर्षन्ति वायवः । तासान्तु नामधेयानि परिमाणं तथैव च । न शक्यं परिसंख्यातुं पुण्यास्ताः सरिदुत्तमाः । ताः पिबन्ति सदा हृष्टा नदीर्जनपदास्तु ते ।